

In het boek wordt ingegaan op de relatie van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap met zwanen. De zwaan is in de Middeleeuwen en de vroegmoderne tijd veelvuldig afgebeeld. Het was een 'nathals' en daarom werd de vogel vaak als uithangbord en gevelteken door een herbergier gebruikt. De afgebeelde zwaan staat in de gevel van het huis 'De Swaen' in de Molenstraat. (Foto: Stadsarchief)

vaart. Dan verwacht je als lezer van *De ontwikkeling van de stad* (hoofdstuk 2) dat de auteur wat over de 17e, 18e en 19e eeuw vertelt. Kops is echter van mening dat in die eeuwen geen 'ontwikkeling' plaatsvond, geeft 'de gelijkbenige driehoek van Plato' alle ruimte en is dan plotsklaps in 1874 beland, het jaar van de Vestingwet.

De titels van de hoofdstukken zijn niet altijd gelukkig gekozen omdat deze de lezer op het verkeerde spoor zetten. In 'De vroege kerken' (hoofdstuk 4) verwacht je een verhaal over de middeleeuwse kerken, maar een groot gedeelte van het hoofdstuk gaat over negentiende-eeuwse kerken en kloosters. Daarnaast vraagt een paragraaf aandacht voor 'vroeg-christelijke kerken'. Ik denk dan aan Byzantijnse godshuizen uit de vijfde eeuw. Kops echter heeft het oog op de Sint-Antoniuskapel (ca. 1492) laten vallen. In het hoofdstuk 'Ambachtsgilden' begeeft Kops zich op glad ijs. We krijgen een hele beschouwing

over 'De schuttersgilden'. De leden van de schutterijen waren in de eerste plaats burgers. Maar waren ze na 1629 'voornamelijk van protestantse afkomst'? Om de verwarring nog completer te maken staat er een afbeelding bij van de schutterij uit 1831. En ze werden in de negentiende afgeschaft? Of zou de schutterij in die eeuw wellicht een andere betekenis hebben? We komen er niet achter. Kops te prijzen enthousiasme voor de geschiedenis van 's-Hertogenbosch is ook zijn valkuil. Er zijn nu eenmaal fenomenen die gemakkelijk te begrijpen lijken, maar wel degelijk enige uitleg vergen. Zo zijn er de 'poorters' (p. 13). Kops meent dat bewoners van 's-Hertogenbosch zo werden genoemd.

Nu dat was niet het geval. Door doop in Den Bosch, koop en/of schenking verwierf je dit privilege, niet omdat je in de stad woonde. Tal van inwoners van de stad waren arm, maar indien in Den Bosch gedoopt, waren ze toch poorter of burger (dat is hetzelfde) van de stad. Zij konden in principe stadsbestuurder of lid van een ambachtsgilde worden en dienden in de schutterij, als zij dat tenminste konden betalen! Kops vertelt niets over het poorterschap, maar voegt er direct aan toe dat uit deze categorie inwoners 'de bourgeoisie of gegoede burgers' werd geboren. Een wonderlijke conclusie.

Tot slot. Een collega was bedroefd dat de auteur een geheel verkeerde voorstelling geeft van het begrip 'Oeteldonk' en het Carnaval in het hoofdstuk 'Het rijke Roomse leven' een plaats geeft.

Er is behoefte aan een handzaam boekje van pakweg 130 bladzijden. Dat bewijst deze derde druk die u tegen een paar Euro's bij tal van boekwinkels in en buiten Den Bosch (dankzij het bezorgwerk van de auteur) kunt aanschaffen. De uitgave is 'een verrijking voor een ieder die de vestingstad 's-Hertogenbosch een warm hart toedraagt', meent de auteur. Helaas. Het had zo mooi kunnen zijn.

Wim Kops, 's-Hertogenbosch. Een Rijke, Roerige en Roemruchte Historie, derde druk (z.p., 2008)

Bossche Noot

'Vloetmercken'

'Den 26e febr. 1668 (...) gereijst naar 's-Hertogenbosch ter inspectie ende afpeijlinge vant winterwater, alsdoen in ende rontomme

voornoemde stede seer hooch opgestegen sijnde, om eenich middel uyt te vinden tot ontlasting ofte aflatinge vant selve water. Den 27e begonnen te besoigneren (behandelen) ende eerst geobser-

veert de peijlen van verschijde vloetmercken staende geteeckent in sekeren muijre achter 't Stadhuys.' (osa inv.nr. 1703, ingediende rekening van M. v.d. Velde, landmeter).